

ТАНИЛЦУУЛГА

*Хувь хүний орлогын албан татварын тухай
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн
төслийн талаар*

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Алсын хараа 2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогод “Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин өрхийн орлогыг тогтвортой нэмэгдүүлж, дундаж давхаргыг бүрдүүлнэ”, “Хүн амын худалдан авах чадварт нийцсэн, ногоон шийдэл бүхий чанартай орон сууцны хүрэлцээ, хангамжийг сайжруулна” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрт эдийн засгийн өсөлтийг дунджаар 6 хувьд хадгалж, нэг хүнд ногдох үндэсний орлогыг 2 дахин нэмэгдүүлж, ажиллах хүчний оролцооны түвшнийг 65 хувьд хүргэнэ гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-т “Үндэсний баялгийн сан, төлбөрийн чадварт нийцсэн орон сууцжуулалтыг эрчимжүүлэх”, “Татвар, нийгмийн даатгалын шинэчлэл хийх”-ээр тус тус заасан. Үүний хүрээнд эрчим хүчний хэмнэлттэй, байгаль орчинд ээлтэй орон сууц барих, засварлахад дэмжлэг үзүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, бага, дунд орлоготой иргэдийн татварын ачааллыг бууруулах, татварын дэмжлэгүүдийг оновчтой болгож, хариуцлагатай татвар төлөгчдийг дэмжих, татварын орчныг олон улсын стандартад үе шаттайгаар нийцүүлж, цахим татварын тогтолцоог сайжруулах, бүс, орон нутагт ялгаатай татварын бодлого хэрэгжүүлэх зэрэг зорилтуудыг тусгасан.

Дээрх зорилтуудыг хэрэгжүүлэх, иргэдийн бодит орлогыг хамгаалах, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, эрчим хүчний хэмнэлттэй орон сууцжуулалтыг сайжруулах шаардлага тулгарч буйг харгалзан Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд дараах үндсэн чиглэлийг баримталж, холбогдох зохицуулалтыг тусгана. Үүнд:

- Иргэн, өрхийн татварын ачааллыг бууруулах, бусад холбогдох татварын зохицуулалтыг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсронгуй болгоно.
- Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалтай нийцүүлэн эрчим хүчний хэмнэлттэй, ногоон орон сууцжуулалтыг татварын бодлогоор дэмжинэ.
- Татвар төлөгчийн татвар төлөх, тайлагнах үйл ажиллагааг хялбаршуулж, үүсэж болзошгүй татварын эрсдэлээс урьдчилсан сэргийлнэ.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар, иргэн, өрхийн татварын ачаалал буурч, тэдний бодит орлого өсөх, худалдан авах чадвар нэмэгдэх, өрхийн амьжиргаа дээшлэх, бүс орон нутаг бие даасан, өрсөлдөхүйц, ялгаатай татварын бодлого хэрэгжүүлэх, татвар төлөгчдийн татварын хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөхтэй холбоотой зардал буурах зэрэг эерэг үр дагавартай байна.

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Алсын хараа 2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогод эдийн засаг нь өрх, иргэн бүрд тэгш, хүртээмжтэй хүрсэн байх эрхэм зорилгыг дэвшүүлэн “Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин өрхийн орлогыг тогтвортой нэмэгдүүлж, дундаж давхаргыг бүрдүүлнэ”, “Хүн амын худалдан авах чадварт нийцсэн, ногоон шийдэл бүхий чанартай орон сууцны хүрэлцээ, хангамжийг сайжруулна” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрт эдийн засгийн өсөлтийг дунджаар 6 хувьд хадгалж, нэг хүнд ногдох үндэсний орлогыг 2 дахин нэмэгдүүлж, ажиллах хүчний оролцооны түвшнийг 65 хувьд хүргэнэ гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор батлагдсан "Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр"-т “Үндэсний баялгийн сан, төлбөрийн чадварт нийцсэн орон сууцжуулалтыг эрчимжүүлэх”, “Татвар, нийгмийн даатгалын шинэчлэл хийх”-ээр тус тус заасан. Үүний хүрээнд эрчим хүчний хэмнэлттэй, байгаль орчинд ээлтэй орон сууц барих, засварлахад дэмжлэг үзүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх, бага, дунд орлоготой иргэдийн татварын ачааллыг бууруулах, татварын дэмжлэгүүдийг оновчтой болгож, хариуцлагатай татвар төлөгчдийг дэмжих, татварын орчныг олон улсын стандартад үе шаттайгаар нийцүүлж, цахим татварын тогтолцоог сайжруулах, бүс, орон нутагт ялгаатай татварын бодлого хэрэгжүүлэх зэрэг зорилтуудыг тусгасан.

Дээрх зорилтуудыг хэрэгжүүлэх, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, иргэдийн бодит орлогыг хамгаалах, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, эрчим хүчний хэмнэлттэй, ногоон орон сууцжуулалтыг сайжруулах шаардлага тулгарч буйг харгалзан Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг 2019 онд Улсын Их Хурлаас баталж, 2020 оноос эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлсэн. Энэхүү шинэчлэл нь бичил, жижиг хувиараа бизнес эрхлэгчдийг дэмжих, тэдний татвар төлөхтэй холбоотой зардлыг бууруулах, тайлагнах үйл ажиллагааг хялбаршуулах үндсэн зорилготой байсан.

Хуулийн шинэчлэлээс хойших хугацаанд геополитикийн тогтворгүй нөхцөл байдал үргэлжилж, худалдааны бодлогоос үүдэлтэй тодорхой бус байдал нэмэгдэх, голлох эдийн засгуудын өсөлт удаашрах, инфляцын түвшин өсөх зэрэг эрсдэлүүд дэлхийн эдийн засгийн төлөвт бий болоод байна.

Монгол Улсын хувьд инфляцын түвшин өсөн нэмэгдэж, 2024 оны 4 дүгээр улирлын байдлаар 9.0 хувьд хүрсэн ба энэ нь голчлон бага дунд орлоготой иргэн, өрхийн амьжиргаанд сөргөөр нөлөөлж, тэдний бодит орлого, худалдан авах чадварыг бууруулж байна.

Дэлхийн улс орнууд орлогын дахин хуваарилалт хийх үндсэн зорилго бүхий хувь хүний орлогын албан татварын бодлогоор иргэн, өрхөд татварын дэмжлэг үзүүлж, тэдний татварын дараах орлогыг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлдэг нийтлэг жишигтэй байна. Тухайлбал сүүлийн жилүүдэд Солонгос, Франц, Сингапур зэрэг олон улс орнууд иргэн, өрхийн орлогыг хамгаалах, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, эрчим хүчний хэмнэлтийг бий болгох зорилгоор хөдөлмөр эрхэлж буй иргэдийн орлогод болон тэдний худалдан авсан ногоон орон сууцанд албан татварын хөнгөлөлтийг буцаан олголтоор эдлүүлж, иргэн, өрхийн татварын ачааллыг бууруулах, байгаль орчинд ээлтэй хэрэглээг дэмжих бодлогыг баримталж байна.

Улмаар хурдацтай өөрчлөгдөж буй дэлхийн эдийн засгийн нөхцөл байдалтай уялдуулан өнөөгийн хувь хүний орлогын албан татварын орчныг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсронгуй болгох, эдийн засгийн өсөлтийг хөдөлмөр эрхэлж, баялаг бүтээж буй иргэдэд чиглүүлэх шаардлага бий болоод байна.

Түүнчлэн хот хөдөөгийн хөгжлийн тэнцвэрийг хангах, Улаанбаатар хотоос орон нутагт шилжин суух иргэдийн амьдрах таатай орчныг бүрдүүлэх, эрчим хүчний хэмнэлттэй, хүртээмжтэй, ногоон барилгыг нэмэгдүүлэх, бүс, орон нутгийн эдийн засгийн бие даасан бодлого хэрэгжүүлэх нөхцөлийг хууль эрх зүйн хүрээнд бүрдүүлэх, боловсронгуй болгох татварын хуулийн шинэчлэл шаардлагатай байна.

Цаашид татвар төлөгчийн татвар төлөх, тайлагнах үйл ажиллагааг хялбаршуулах, үүсэж болзошгүй татварын эрсдэлээс урьдчилсан сэргийлэх зорилгоор татварын албанаас тайлангийн төслийг урьдчилан бэлтгэн хүргүүлдэг, татварын эрсдэлийг цахим систем өөрөө үнэлж, эрсдэлтэй татвар төлөгчдөд урьдчилан анхааруулдаг, сануулдаг, мэдээлэлд суурилсан шийдвэр гаргадаг тогтолцоонд шилжих нь чухал ач холбогдолтой байна.

Хулийн төслийн зорилго нь татварын хөнгөлөлтийг оновчтой, хүртээмжтэй болгох замаар иргэн, өрхийн орлогыг хамгаалах, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, тэдний байгаль орчинд ээлтэй, эрчим хүчний хэмнэлттэй худалдан авалтыг дэмжих болон татвар төлөгчийн татвар төлөх, тайлагнах үйл ажиллагааг хялбаршуулах, татварын эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхэд оршино.

Хуулийн төсөлд дараах үндсэн чиглэлийг баримталж, холбогдох зохицуулалтыг тусгана. Үүнд:

1.Иргэн, өрхийн татварын ачааллыг бууруулах, татварын зохицуулалтыг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсронгуй болгохтой холбоотой өөрчлөлт.

Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл, 2 дугаар зүйл, 3 дугаар зүйл, 4 дүгээр зүйл, 5 дугаар зүйл болон 6 дугаар зүйлд шаталсан татварын хөнгөлөлт, үйл ажиллагааны болон хөрөнгийн орлогод татвар ногдуулах харилцааг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсронгуй болгох зохицуулалтуудыг тусгалаа.

2.Эрчим хүчний хэмнэлттэй, ногоон орон сууцжуулалтыг татварын бодлогоор дэмжиж, бүс, орон нутаг хүн ам, ажиллах хүч татах татварын ялгаатай бодлогыг бие даан хэрэгжүүлэхтэй холбоотой өөрчлөлт.

Бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал болон Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт туссан хот хөдөөгийн хөгжлийн тэнцвэрийг хангах, Улаанбаатар хотоос орон нутагт шилжин суух иргэдийн амьдрах таатай орчныг бүрдүүлэх, эрчим хүчний хэмнэлттэй, хүртээмжтэй, ногоон барилгыг нэмэгдүүлэхэд татварын бодлогоор дэмжих зохицуулалтыг хуулийн төслийн 3 дугаар зүйл, 4 дүгээр зүйл, 6 дугаар зүйлд тус тус тусгав.

3.Татварын тайланг цахимаар урьдчилан боловсруулж, татвар төлөгчийн төлөх, тайлагнах үйл ажиллагааг хялбаршуулахтай холбоотой өөрчлөлт.

Татвар төлөгчийг үүсэж болзошгүй татварын эрсдэлээс урьдчилсан сэргийлэх зорилгоор татварын албанаас тайлангийн төслийг урьдчилан бэлтгэн хүргүүлдэг зохицуулалтыг хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйл, 2 дугаар зүйл, 3 дугаар зүйл, 4 дүгээр зүйл, 5 дугаар зүйл болон 6 дугаар зүйлд тус тус тусгалаа.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар, иргэн, өрхийн татварын ачаалал буурч, тэдний бодит орлого өсөх, худалдан авах чадвар нэмэгдэх, өрхийн амьжиргаа дээшлэх, бүс орон нутагт хүн ам татах, бүсийн бие даасан, өрсөлдөхүйц, ялгаатай бодлого хэрэгжүүлэх боломж бүрдэх, татвар төлөгчдийн татварын хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөхтэй холбоотой зардал буурах зэрэг эерэг үр дагавартай байна.

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай нийцүүлэн боловсрууллаа.

---oOo---

INTRODUCTION

On Draft Law to Amend the Personal Income Tax Law

The long-term development policy of Mongolia "Vision 2050", approved by Resolution No. 52 of the State Great Khural of Mongolia, includes objectives to ensure that economic growth is both equitable and accessible to all households and citizens. The policy seeks to promote employment, increase household income to foster the growth of a robust middle class, and enhance the availability and provision of high-quality, environmentally sustainable housing solutions.

The mid-term development program, "New Recovery Policy," approved by Resolution No. 106 of the State Great Khural of Mongolia on December 30, 2021, outlines medium-term goals aimed at sustaining an average economic growth rate of 6%, doubling the national income per capita, and raising the labor force participation rate to 65%.

The Mongolian Government Action Plan for 2024-2028, approved by State Great Khural Resolution No. 21 in 2024, outlines key initiatives to establish a National Wealth Fund, expedite the development of affordable housing, and implement tax and social insurance reforms. These reforms aim to reduce the tax burden on low- and middle-income individuals and households, support responsible taxpayers, align the tax system with international standards, create a regionally differentiated tax system, and support compliant taxpayers.

To achieve these objectives, support economic growth, protect the real incomes of individuals and households, promote employment, and improve energy-efficient housing /specifically in rural areas/, a draft law amending the Law on Personal Income Tax will be developed.

The revised edition of the Law on Personal Income Tax was approved by the State Great Khural in 2019 and took effect in 2020. The reform aimed at supporting micro and small business owners, reducing their tax compliance costs, and simplifying the reporting process.

Since the personal income tax reform, persistent geopolitical instability and trade policy uncertainty have contributed to slower growth in major economies, rising inflation, and creating widespread financial challenges globally.

In Mongolia, inflation has steadily increased, reaching 9% by the fourth quarter of 2024. These economic conditions have disproportionately affected low- and middle-income individuals and households, leading to a reduction in their real income and purchasing power.

Governments worldwide frequently implement personal income tax policies designed to redistribute wealth, provide tax incentives to individuals and households to increase their disposable income. For instance, countries such as South Korea, France, and Singapore have introduced tax incentives on for green housing purchases and employment-related income in recent years. These initiatives aim to protect household income, promote employment, and encourage energy efficiency. Such measures not only help reduce the

tax burden on individuals and households but also support environmentally sustainable consumption behavior.

In response to the rapidly changing global economic landscape, there is a pressing need to refine the current personal income tax system to ensure alignment with the international best practices. This targets economic growth to benefit individuals who are actively employed and creating wealth.

Furthermore, to ensure balanced development between urban and rural areas, create favorable living conditions for citizens relocating from Ulaanbaatar to rural regions, promote energy-efficient housing, and establish a legal framework for implementing independent regional economic policies, it is imperative to undertake reforms to the tax laws.

A proactive tax system is essential, one that prepares draft returns for taxpayers, simplifies filing and reporting, and effectively mitigates tax risks. This system should include an electronic platform that automatically assesses tax risks, issues early warnings to high-risk taxpayers, and facilitates data-driven decision-making.

The objective of the draft law is to optimize and expand tax incentives to protect household incomes, increase employment rate, encourage environmentally friendly and energy-efficient purchases, simplify tax filing and reporting processes, and prevent tax risks.

The draft law shall be formulated based on the following key principles and shall encompass the following regulatory provisions:

1. Amendments related to reduce the tax burden on individuals and households and aligning tax provisions with international best practices.

The Articles 1, 2, 3, 4, 5, and 6 of draft law include provisions to aligns the progressive tax credit and the taxation of business and capital income with international best practices.

2. Amendments related to support energy-efficient and green housing through tax policies and the regional development concept.

In alignment with the regional development concept and the Government Action Plan, the draft law incorporates provisions in Articles 3, 4, and 6 to promote balanced urban and rural development.

These provisions aim to create favorable living conditions for citizens relocating from Ulaanbaatar to regional areas and encourage the expansion of energy-efficient, accessible, and environmentally sustainable houses.

3. Amendments related to electronic pre-processing of tax return and simplification of tax payment and reporting obligations.

The draft law's Articles 1, 2, 3, 4, 5, and 6 introduce provisions that require the tax authority to provide preliminary tax return to taxpayer in advance. This measure is intended to simplify the tax filing and reporting process, reduce administrative complexity and costs, and minimize potential tax risks for taxpayers.

Approval of this draft law will lead to a reduced tax burden for individuals and households, resulting in increased real income, greater purchasing power, and improved living standards. Furthermore, it will support regional population growth, enable independent and competitive regional policies, and decrease taxpayer compliance costs.

The draft law has been developed in compliance with the Constitution of Mongolia, Mongolia's international treaties, and other relevant laws.

---oOo---